

CYFARFOD	Pwyllgor Iaith
DYDDIAD	25 Ionawr, 2022
TEITL	Adroddiad yr Adran Tai ac Eiddo ar Weithrediad y Polisi Iaith a Gweithgareddau Hybu'r Gymraeg
PWRPAS	Cyflwyno gwybodaeth am gyfraniad yr Adran i hybu a hyrwyddo'r iaith Gymraeg
AWDUR	Carys Fôn Williams, Pennaeth Tai ac Eiddo

1. Cefndir a chyd-destun

- 1.1. Mae'r adroddiad hwn wedi ei baratoi er mwyn cyflwyno gwybodaeth i'r Pwyllgor Iaith am gyfraniad yr Adran Tai ac Eiddo i'r Polisi Iaith.
- 1.2. Mae'r Adran Tai ac Eiddo yn cynnwys cymysgedd o wasanaethau rheng-flaen (megis Digartrefedd, Ffoaduriaid, Cyflenwad Tai), corfforaethol (megis Stadau, Diogelwch Eiddo, Swyddfeydd a Glanhau) a masnachol (Difa Pla).
- 1.3. Golyga hyn bod yr Adran yn ymdrin â nifer o gwsmeriaid a budd-ddeiliaid, sy'n cynnwys staff Cyngor Gwynedd, busnesau a thrigolion Gwynedd.
- 1.4. Yn sgil hynny, credwn ei bod yn hynod bwysig gallu cynnig ein gwasanaethau yn ddwyieithog, a pharchu dewis iaith y cwsmer.
- 1.5. Dangosa natur sensitif rhai o'r achosion a wyneba'r adran bwysigrwydd gweithredu yn y Gymraeg i'n defnyddwyr gwasanaeth.
- 1.6. Er enghraifft, pan fo'n staff yn ymdrin ag unigolion sy'n wynebu bod yn ddigartref, sydd eisoes mewn sefyllfa o straen eithriadol, mae ymdrin â'r unigolion hyn yn sensitif yn allweddol. Rhan amlwg a phwysig o hynny yw siarad gyda'r unigolyn yn eu dewis iaith.
- 1.7. Mae staff yr Uned Grantiau Tai yn ymdrin ag oedolion a phlant anabl wrth gynnig cymorth iddynt allu byw yn eu cartref trwy osod cyfarpar megis rampiau, neu wneud addasiadau i dai megis estyniadau neu ystafelloedd gwlyb. Mae'n eithriadol o bwysig gallu cynnig gwasanaeth yn y Gymraeg wrth ymdrin â'r sefyllfaoedd hyn hefyd.
- 1.8. Mae'r Adran hefyd yn ymdrin â defnyddwyr gwasanaeth sy'n dod i Wunedd o'r tu hwnt i Gymru a Phrydain, ac sy'n siarad ieithoedd ar wahân i Gymraeg a Saesneg.

- 1.9. Mae'r Uned Ailsefydlu Ffoaduriaid yn gweithio'n agos i helpu ffoaduriaid a ddaw i Gymru i geisio lloches. Yn gyffredinol, mae'r unigolion hyn yn awyddus i wneud cyfraniad ystyrlon i'r gymdeithas sy'n eu derbyn, gyda nifer yn dysgu Cymraeg wrth ymsefydlu ac yn plethu i'w cymunedau newydd yn dda.
- 1.10. Yn sgil hyn, rydym yn aml yn cyflogi cyfieithwyr er mwyn gallu cyfathrebu gyda ffoaduriaid o Syria ac Afghanistan.

2. Sgiliau iaith Gymraeg ein gweithlu

- 2.1. Rhoddwn bwys mawr ar sicrhau ein bod yn cydymffurfio â Pholisi iaith y Cyngor, a'n gallu i gynnig gwasanaeth Cymraeg i'n defnyddwyr gwasanaeth, boed fewnol neu allanol.
- 2.2. Yn ôl yr Adroddiad Chwarterol Dynodiadau iaith diweddaraf, mae **95%** o'n staff yn cyrraedd neu basio Dynodiadau iaith eu swyddi, sydd ychydig yn uwch na chyfartaledd y Cyngor (92%).
- 2.3. O'r 95% hynny, mae gan **95%** ohonynt sgiliau uwch na'r gofynion iaith sydd ynghlwm â'u swyddi.
- 2.4. Hyd at 22/12/2021, mae 67% o staff wedi cwblhau hunanasesiad, ac rydym yn parhau i annog rhagor o staff i'w gwblhau er mwyn cael y darlun llawnaf posib o sefyllfa sgiliau iaith ein gweithlu.

3. Ymateb i'r materion yr hoffai'r aelodau eu trafod

- 3.1 Ymatebir i'r materion ar y tudalennau nesaf

Cwestiwn 1: Allwch chi amlygu unrhyw brosiectau o fewn eich adran sydd yn cyfrannu tuag at un o flaenoriaethau strategaeth iaith y Cyngor, sef Cynllun Hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd?

Cyffredinol

Mae'r Adran yn rhoi pwys mawr ar weithredu trwy gyfrwng y Gymraeg, nid yn unig oherwydd ein teimlad o falchder a pharch tuag at yr iaith a'r hyn y mae'n ei olygu i'r Cyngor, ond hefyd oherwydd ein bod yn ymdrin ag unigolion

- Polisi Gosod – person lleol
- Partneriaeth Tai Gwynedd – cynnwys holl gymdeithasau tai, cyfarfodydd yn Gymraeg gyda chyfieithydd

Gohebu gydag asiantaethau Cymreig yn Gymraeg

Digartrefedd

Wrth ymateb i sefyllfaoedd ble mae unedau teuluol yn cael eu gwneud yn ddigartref, mae'r Uned yn gwneud eu gorau i gadw'r teulu hwnnw gyda'i gilydd wrth ei adleoli. Ar wahân i fanteision amlwg i les y teulu wrth eu cadw ynghyd, mae'n diogelu'r iaith fel iaith y teulu, ac yn lleihau'r risg y bydd unigolion yn colli'r iaith wrth gael eu gwahanu oddi wrth eu teulu.

Nid gweithio'n ymatebol i sefyllfaoedd o ddigartrefedd yn unig mae'r Uned Digartrefedd – mae rhan allweddol o'u gwaith yn canolbwyntio ar atal digartrefedd cyn iddo ddigwydd. Mewn rhai achosion fel hyn, golyga ladmeru rhwng aelodau o deulu er mwyn cadw'r teulu hwnnw dan yr un to, a all arwain at ddiogelu aelwyd Gymraeg a fyddai wedi'i cholli fel arall.

Grantiau i addasu tai i bobl anabl

Mae nifer o bobl Gwynedd yn byw mewn tai sy'n anaddas ar gyfer eu hanghenion. Gall hynny olygu nad yw trigolyn yn gallu dringo'r grisiau i'r llawr cyntaf, neu ei chael hi'n anodd ymolchi oherwydd nad yw ystafell ymolchi bresennol yr adeilad yn addas i bwrpas. Mae'r Uned Grantiau a Phrosiectau Tai yn tywys yr unigolion trwy'r broses ar y cyd â Therapyddion Galwedigaethol, ac yn sicrhau bod rhaglen waith yn ei lle sy'n cyfateb i anghenion yr unigolyn. Trwy'r addasiadau hyn, mae posib i bobl Gwynedd aros yn eu cartref a thrwy hynny gadw siaradwyr Cymraeg yn eu cymunedau.

Mae'n braf nodi bod yr Uned yn cael ei gweithredu yn gwbl ddwyieithog, gyda phob swyddog yn gallu cynnig gwasanaeth yn Gymraeg. Mae canran uchel iawn o'r cyfathrebu yn cael ei wneud drwy gyfrwng y Gymraeg (os nad oes angen/cais am gyfathrebu yn Saesneg yn unig yn ein cyrraedd) ac mae'r Therapyddion Galwedigaethol yr ydym yn cydweithio â hwy yn siaradwyr Cymraeg hefyd, ynghyd â'r ffurflenni cyfeirio.

Fodd bynnag, ar hyn o bryd, mae'n rhaglenni gwaith a'n dogfennau technegol yn Saesneg gan mai dyna iaith arferol dogfennau a manylebau adeiladu yn y maes adeiladu/pensaernïol. Serch hynny, mae'r gallu gennym i ddarparu'r rhain drwy gyfrwng y Gymraeg hefyd yn ôl yr angen.

Prosiectau'r [Cynllun Gweithredu Tai](#)

Mae Cynllun Gweithredu Tai yr Adran, Cynllun o 33 o brosiectau gwerth £77 miliwn dros gyfnod o 6 blynedd, yn amlinellu ein hamcanion wrth fynd i'r afael ag anghenion tai pobl Gwynedd. Bydd y Cynllun yn manteisio nifer o feysydd allweddol, ac un o'r rheiny yw'r Gymraeg a chymunedau Cymraeg. Bydd prosiectau megis y rhai a enwir isod yn rhoi cyfleoedd i drigolion Gwynedd gael mynediad at gartref addas a fforddiadwy:

Cynllun	Disgrifiad	Gwybodaeth bellach
Datblygu tai ein hunain er mwyn cynyddu'r cyfleoedd i drigolion Gwynedd gystadlu yn y farchnad dai.	Datblygu ein tai ein hunain a fydd yn cynyddu'r stoc o dai yn y cymunedau hynny lle mae'r galw yn bodoli ar gyfer prynu neu rentu ar rent canolraddol.	Rydym yn bwriadu gosod amod fel bod rhaid i unrhyw berchennog fod yn berson lleol.
Prynu tai preifat	Defnyddio stoc barod o dai fyddai'n addas ar gyfer cartrefu pobl leol, tra'n ystyried prynu tai a'u gosod i bobl leol ar rent canolraddol.	Byddwn yn rhoi blaenoriaeth i bobl leol wrth osod y tai hyn
Gwrthod ceisiadau i godi amod person lleol ar gyn- "dai Cyngor"	Ystyried bod yn fwy heriol gyda cheisiadau i dynnu 'amod person lleol' oddi ar gyn-dai Cyngor a glynu at bwrpas gwreiddiol cymalau o'r fath, Ni fyddwn yn codi'r amod oni bai fod amgylchiadau eithriadol o anarferol.	Bwriedir mabwysiadu polisi mewnol sy'n gwarchod yr amod hon i'r dyfodol
Plotiau hunan-adeiladu	Manteisio ar gynllun Llywodraeth Cymru i baratoi safleoedd yn barod ar gyfer datblygu tai drwy fodel "hunan adeiladu".	
Grantiau Prynwyr Tro Cyntaf i adnewyddu tai gwag	Ymestyn y cynllun blaenorol, sydd wedi helpu tua 70 o brynwyr tro cyntaf i adnewyddu tai gweigion a thrwy hynny wedi dod a thai gwag yn ôl i ddefnydd i bobl leol.	
Eithriad Treth Cyngor ar dai gwag i brynwyr tro cyntaf	Ymestyn y cyfnod eithrio o dalu treth Cyngor ar dai gwag (prif neu unig gartref) gan roi blwyddyn ychwanegol i brynwyr tro cyntaf gyflawni gwaith adfer hanfodol cyn y gellir meddiannu'r tŷ.	
Prynu tir adeiladu ar gyfer y dyfodol	Defnyddio rhai safleoedd datblygu sydd eisoes yn ein perchnogaeth i ddechrau ar ein cynlluniau mewn rhai ardaloedd lle mae'r angen gan drigolion lleol yn glir. Ond os am barhau wedi hynny, byddwn angen bod yn barod i ymateb yn gyflym i brynu tir adeiladu pan fydd y cyfle'n codi yn y lleoliadau cywir.	

Nodwyd yn ein Hasesiad Effaith Cydraddoldeb ar gyfer y Cynllun hwn y byddai'n cael effaith bositif ar y Gymraeg:

"Amcangyfrifir fod 60% o brynwyr wedi eu prisio allan o'r farchnad leol. Gall cynyddu'r nifer o dai fforddiadwy, yn ogystal â'r pecynnau cefnogaeth arfaethedig o ran benthyciadau a rhyddhad trethi, olygu fod mwy o bobl leol yn dewis / gallu aros yng Ngwynedd."

Ymgynghoriadau ar y gweill a "Pheilot Dwyfor"

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi dau ymgynghoriad yn ddiweddar, sef [Ymgynghoriad ar Gymunedau Tai Cymraeg](#) ac [Ymgynghoriad ar Ddeddfwriaeth a Pholisi Cynllunio ar gyfer Ail Gartrefi a Llety Gwyliau Tymor Byr](#). Bydd yr Adran Amgylchedd yn paratoi ymateb ar ran y Cyngor ar gyfer yr ymgynghoriad ar faterion Cynllunio, a ninnau yn paratoi ymateb i'r Ymgynghoriad Cymunedau Tai Cymraeg. Bydd yr ymgynghoriadau yn cau ar 22 Chwefror, 2022 ac rydym wrthi'n casglu ymatebion gan wahanol adrannau'r Cyngor ar hyn o bryd.

Ym mis Tachwedd, 2021, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru eu bwriad i gynnal cynllun peilot i fynd i'r afael â'r broblem dai yn ardal Dwyfor. Mae'r Cyngor wedi bod yn arwain y gad yn y maes hwn yn y blynyddoedd diwethaf, ac rydym fel Adran yn croesawu'r cyhoeddiad diweddar, ac yn edrych ymlaen at gyfrannu sut bynnag y gallwn i'r cynllun hwn. Rydym ar hyn o bryd yn disgwyl rhagor o wybodaeth gan y Llywodraeth cyn gallu symud ymlaen.

Systemau a Thechnoleg

Mae'r Adran yn gwneud defnydd helaeth iawn o systemau, gan gynnwys systemau i ddal a dadansoddi gwybodaeth am eiddo'r Cyngor megis cynnal a chadw, Clefyd y Lleng Filwyr a defnydd a gwariant ynni; ac yn y maes tai i gadw cofrestrau tai a gwybodaeth am sefyllfa ddiartrefedd y Sir, a systemau y mae'r Uned Gorfodaeth Tai a'r Uned Grantiau a Phrosiectau Tai yn ei defnyddio i hwyluso eu gwaith hwythau.

Rydym hefyd wedi datblygu ein systemau ein hunain yn ddiweddar yn yr Uned Diartrefedd a'r Uned Cynnal a Chadw. Mae'r naill a'r llall wedi'i ddatblygu ar y cyd â'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth mewnol, ac ar gael yn gyfan gwbl Gymraeg. Credwn fod hynny'n bwysig gan ei fod yn caniatáu i ni gynnal ein gweithrediadau mewnol yn Gymraeg heb orfod cyfieithu, dehongli neu rannu gwybodaeth yn Saesneg.

Er bod nifer o'r systemau eraill yn cael eu darparu yn Saesneg (oherwydd iaith y cyflenwyr), mae'r gallu gennym i greu neu addasu elfennau o fewn rhai o'r systemau hyn, a chreu a chynhyrchu ein hadroddiadau ein hunain, a wneir naill ai yn uniaith Gymraeg neu'n ddwyieithog.

Mater yr hoffai'r aelodau ei drafod:

Allanoli gwaith a gosod cytundebau trydydd parti

Cwestiwn 2: Os yw'r adran yn gosod gwaith yn allanol ar gytundeb, allwch chi gyfeirio at unrhyw arfer da, naill ai wrth osod amodau neu wrth fonitro i sicrhau cydymffurfiaeth efo amodau ieithyddol?

Mae'r Adran yn ymwneud â nifer o gytundebau a chontractwyr yn sgil gwaith a wneir ar eiddo'r Cyngor yn ogystal ag yn y maes tai.

Gwasanaethau Eiddo

Ar y cyfan, gosodir gwaith yn allanol ar gytundeb gan y Gwasanaethau Datblygu Eiddo, Cynnal a Chadw a'r Uned Grantiau a Phrosiectau Tai. Er enghraifft, bydd y Gwasanaeth Datblygu Eiddo'n gosod tendrau ar gyfer gwaith adeiladu o bob math, a'r Gwasanaeth Cynnal a Chadw yn chwilio am gwmnïau arbenigol i osod cytundebau ar gyfer gwaith megis larymau tân y Cyngor. Wrth wneud hyn, defnyddiwn brofiad helaeth ein swyddogion ynghyd ag arbenigedd y Tîm Categori Corfforaethol i sicrhau ein bod yn cwblhau'r gwaith i'r safon briodol.

Teimlwn fod arfer dda yn cael ei amlygu pan osodir contractau lle ymdrechir i sicrhau bod safon y gwasanaeth Gymraeg yn cael ei sicrhau a'i gynnal. Caiff copi o'r Polisi Iaith ei gynnwys yn y dogfennau tendro, a gofynnir i bob ymgeisydd ei ddarllen er mwyn sicrhau eu bod yn deall beth yw'r gofynion (megis os oes angen iddynt ddefnyddio arwyddion, bod y rheiny'n ddwyieithog), ond hefyd eu bod yn deall pwysigrwydd y Gymraeg i Gyngor Gwynedd.

Yn ogystal â hynny, mewn tendrau gwerth uchel, gofynnir i gwmnïau ddarparu Ymateb Buddion Cymdeithasol sy'n cwmpasu'r Ddeddf Llesiant 2015. Golyga hyn ofyn i ddarpar contractwyr ystyried sut gallant gyfrannu at y gymdeithas yn lleol, trwy gamau megis creu swyddi'n lleol neu gynnig cyfleoedd profiad gwaith. Sgil-effaith hynny, wrth gwrs, yw creu cyfleoedd i bobl Gwynedd aros yn eu hardal, a thrwy hynny gynyddu'r cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg fel iaith waith a byw yn y Sir.

Contractau Adeiladu

Gan fod rheidrwydd i hysbysebu contractau adeiladu yn ehangach na ffiniau Gwynedd, ac er mwyn mynediad i'r farchnad ehangach, mae hysbysebion am dendrau yn cael eu cyhoeddi yn y Saesneg.

I gcontractau mwy, lle mae rheidrwydd i hysbysebu yn genedlaethol, mae rheidrwydd cyfreithiol i hysbysebu yn y Saesneg (neu un o ieithoedd Swyddogol yr U.E.) Bu i ni arbrofi drwy roi teitl a disgrifiad byr o'r gwaith yn ddwyieithog, ond roedd hyn yn achosi peth dryswch gan mai dim ond y Gymraeg oedd yn dangos gyntaf ar y systemau, ac roedd nifer o gcontractwyr yn methu neu'n anwybyddu'r hysbyseb.

Mae holl ddogfennaeth y contract yn y Saesneg. Mae hyn yn cyd-fynd â:

- Y ddogfen gcontract safonol sydd yn cael ei defnyddio
- Mwyafrif y contractwyr sy'n cael eu cyflogi yn gweithio drwy gyfrwng y Saesneg
- Saesneg yw'r iaith dechnegol yn y byd adeiladu
- Gall cyfieithu dogfennaeth dechnegol / contractau arwain at gam ddehongli ystyron

Mae cymalau yn ein cytundebau yn sicrhau bod unrhyw arwyddion, byrddau gwybodaeth, neu gylchlythyrau y mae'r contractwyr yn eu defnyddio yn sgil y prosiect yn gorfod bod yn ddwyieithog. Ni chaniateir arwyddion uniaith Saesneg. Os oes ymgynghoriad cyhoeddus yn rhan o'r prosiect, mae disgwyl i'r contractwyr ei gynnal yn y Gymraeg/dwyieithog neu, os nad yw hynny'n bosib, ddarparu cynrychiolwyr sydd yn siarad Cymraeg, neu ddarparu cyfieithydd.

Ymgynghorwyr allanol adeiladu/datblygu eiddo

Yn gyffredinol y mae'r amodau'r un peth ag i'r contractwyr (uchod) dogfennaeth, contractau safonol ac ati. Os oes angen darparu dyluniadau, neu adroddiadau byr ar brosiect er pwrpas ymgynghoriad gyda'r cyhoedd, yna mae disgwyl iddynt fod ar gael yn y Gymraeg yn ogystal â'r Saesneg. Yr unig

eithriad i hynny yw dogfennaeth hynod dechnegol sydd at ddefnydd y dylunwyr yn unig. Mae disgwyl i unrhyw ymgynghorydd a all gymryd rhan mewn ymgynghoriad gyda rhan ddeiliaid neu'r cyhoedd fod â siaradwr Cymraeg, neu ddarparu cyfleusterau cyfieithu.

Gwasanaethau Tai: Grantiau a Phrosiectau Tai

Mae'r Uned Grantiau a Phrosiectau Tai yn delio â chontractwyr yn aml wrth gomisiynu gwaith ar ran rhai o unigolion mwyaf bregus y Sir. Contractwyr lleol sy'n ymgymryd y gwaith adeiladol, gyda'r mwyafrif helaeth ohonynt yn siaradwyr Cymraeg. Mae hyn yn bwysig iawn i ni, gan fod y gallu i gyfathrebu gydag ymgeiswyr (yn enwedig yr henoed) yn y Gymraeg yn gallu cynnig cysur a sicrwydd i bobl sy'n aml iawn mewn sefyllfaoedd anodd a thrist iawn.

Mae'r Gwasanaeth Stadau yn gyfrifol am holl eiddo'r Cyngor, ac yn ddiweddar wedi penderfynu allanoli rheolaeth ein Stad Fanddaliadau. Wrth ystyried y broses hon, nodwyd y gofyn i'r gwasanaeth gael ei ddarparu'n ddwyieithog er hwyluso perthynas gyda'n tenantiaid - y rhan helaeth ohonynt yn Gymraeg iaith gyntaf.

Mater yr hoffai'r aelodau ei drafod:	<u>Gweithredu'n ddwyieithog</u>
---	--

Cwestiwn 3: Oes yna unrhyw rwystrau i'ch gallu fel adran i gynnig gwasanaeth llawn yn y Gymraeg?

Yn gyffredinol, nid oes rhwystrau i'n gallu i gynnig gwasanaeth llawn yn Gymraeg. Mae'n gweinyddiaeth fewnol yn gyfan gwbl trwy gyfrwng y Gymraeg, ac rydym yn ymfalchïo yn ein gallu i gynnig cymorth i'n defnyddwyr gwasanaeth, nifer ohonynt yn rhai o unigolion mwyaf bregus ein cymdeithas, trwy gyfrwng eu mamiaith. Anogwn aelodau o staff sydd ychydig yn fwy dihyder yn eu sgiliau Cymraeg neu sy'n dymuno/angen gwella eu sgiliau iaith i chwilio am gyfleoedd i ddysgu/datblygu eu sgiliau (manylir ar hynny isod).

Cyfarfodydd rhanbarthol a chenedlaethol

Nodwyd eisoes ein bod fel Adran yn llwyddo i gynnig ein gwasanaethau i gyd yn Gymraeg a dwyieithog, ond mae'r darlun yn wahanol iawn wrth edrych y tu allan i'r Cyngor. Cynhelir cyfarfodydd rhanbarthol a chenedlaethol ar y cyfan yn Saesneg, ac er bod cyfieithu ar gael mewn rhai ohonynt, ynghyd â deunydd Cymraeg ar gael, mae hynny'n gallu bod yn rhwystr pan mae'n dod i gynnig gwasanaeth Cymraeg i'n defnyddwyr Gwasanaeth.

Sgiliau iaith ein staff – cyrsiau Gloywi iaith

Yn ystod 2020 a 2021, bu 26 o staff yr Adran ar gyrsiau Gloywi iaith yn Nant Gwrtheyrn, ac mae 3 arall wedi trefnu i fynychu dros y misoedd nesaf. Mae'n braf gweld bod aelodau o staff yr adran yn chwilio am gyfleoedd i wella a/neu gadw safon eu hiaith ac yn cymryd perchnogaeth dros hynny er budd ein defnyddwyr gwasanaeth.

Rhaid cydnabod y gall y galw sydd ar ein gwasanaethau rheng-flaen sy'n ymateb i alwadau ac ymholiadau'r cyhoedd fel y maent yn codi, er enghraifft Digartrefedd ac Opsiynau Tai, olygu ei bod yn anodd i rai aelodau o staff ymrwymo i gyrsiau dysgu neu ddatblygu Cymraeg. Fodd bynnag, nid yw hyn yn rhwystro'r cyfleoedd dysgu/datblygu, dim ond golygu bod rhaid ystyried patrymau gwaith gwahanol o bryd i'w gilydd wrth gynllunio darpariaeth hyfforddi ar y cyd â'r Gwasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad – rhywbeth a ddigwydd yn effeithiol bob amser.

Mater yr hoffai'r aelodau ei drafod: **Datblygu cyfleoedd newydd**

Cwestiwn 4: Oes gennych chi syniadau am ffyrdd newydd y gallem ni fod yn hybu'r Gymraeg o fewn cymunedau'r sir – naill ai yn eich gwasanaethau eich hun neu drwy gydweithio gydag eraill?

- Mewn Cytundebau Lefel Gwasanaeth i ddarparu llety â chefnogaeth, byddwn yn gosod amod bod rhaid i'r darparwyr gwasanaeth/cefnogaeth fod yn gallu siarad Cymraeg. Enghraifft o hyn yw'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth ar gyfer Tŷ Adferiad, Porthmadog, 137 Stryd Fawr Bangor, a 35 Ffordd y Coleg, Bangor
- Wrth gyfrannu'n helaeth at brosiect 'Bwyd Da Bangor' (menter sy'n cyfuno rhaglen aelodaeth rhannu bwyd, aiddosbarthu stoc dros ben gan archfarchnadoedd gyda chaffi o ansawdd uchel sydd hefyd yn cynnig hyfforddiant) anogid i staff y caffi yn gallu cyfathrebu gyda chwsmeriaid yn Gymraeg ac yn Saesneg. Teimlwn fod hyn yn enghraifft o arfer dda yn y math hwn o brosiect, ac yn rhywbeth y byddwn yn ei ailadrodd mewn cynlluniau tebyg eraill os bydd y cyfle'n codi
- Teimlwn y dylid datblygu rhagor o hyfforddiant penodol yn y Gymraeg yn y maes tai – mae'r rhan fwyaf o hyfforddiant yn digwydd yn y Saesneg, ac er nad yw hynny'n rhwystro nac yn atal ein gallu i weithredu, byddai'n dda gallu derbyn yr hyfforddiant yn y Gymraeg, neu'n ddwyieithog o leiaf.